

УДК 619:614.9:636.5.033:631.147

САНІТАРНО-ГІГІЄНИЧНІ УМОВИ УТРИМАННЯ ПТИЦІ ЗА ОРГАНІЧНОГО ВИРОЩУВАННЯ ЯК ЧИННИК ПРОДУКТИВНОСТІ

М. Д. КУЧЕРУК, кандидат ветеринарних наук, докторант

Д. А. ЗАСЕКІН доктор ветеринарних наук, професор, науковий консультант

Р. О. ДИМКО, кандидат ветеринарних наук, завідувач лабораторії

Національний університет біоресурсів і природокористування України

О. А. ЩЕРБИНА, голова

Фермерське господарства «Дача»

E-mail: kucheruk_md@nubip.edu.ua

У статті наведено аналітичний огляд станусучасного органічного виробництва в Україні, зокрема вирощування птиці м'ясного напрямку продуктивності. Підкреслено необхідність збереження біологічного різноманіття екосистем, родючості ґрунту та навколишнього середовища вцілому, захисту здоров'я людини. Висвітлено результати дослідів на курчатах-бройлерах кросу Кобб-500 в умовах сертифікованого органічного фермерського господарства «Дача». Акцентовано увагу значенню параметрів мікроклімату для збереженості курчат та отримання продуктивності. Порівняно стан мікробного забруднення повітря пташників за органічного та інтенсивного виробництва курятини, а також за умов лабораторного експерименту в умовах віварію НУБІП України. Надано оцінку основним проблемам, з якими зіштовхуються виробники органічної продукції (недостатня кормова база, відсутність чітких настанов і рекомендацій по вирощуванню птиці та переліку дозволених профілактичних засобів, значні логістичні витрати, недостатня обізнаність споживачів і через це недостатній попит) та намічено шляхи їх вирішення. Обґрунтовано недоцільність використання для органічного виробництва високоінтенсивних кросів птиці. Визначено важливість дотримання всіх вимог органічного законодавства за вирощування м'ясної птиці для отримання чистої та безпечної продукції.

Ключові слова: органічне виробництво, птахівництво, санітарія

Актуальність. На сьогодні виробництва органічної курятини в Україні практично немає. Крім того, під час виробництва органічної продукції існує досить багато ризиків, за яких власник може повністю або частково втратити цю продукцію. Адже використання звичайних засобів захисту, профілактики та лікування хвороб заборонено. Кормові добавки і антибіотики можуть бути замінені аналогічними препаратами рослинного і мікробіологіч-

ного походження. Однак коло цих питань досліджено недостатньо. В Україні є досить широке коло споживачів, які готові платити більше за впевненість у тому, що вони споживають екологічно чистий і безпечний продукт. І тому виробництво органічної продукції має стати економічно вигідним, а усім ризикам наука має протиставити обґрунтовані комплексні рішення [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Коцзаєв А. Г. зі співавторами наголо-

шує, що органічне птахівництво засноване на мінімізації використання синтетичних добрив і пестицидів за вирощування кормових культур, а також включення до складу комбикормів джерел вітамінів із рослинної сировини, пребіотиків і пробіотиків як альтернативи антибіотикам і систематичного моніторингу змісту в кормах важких металів і мікотоксинів [2].

У вітчизняній літературі є окремі теоретичні та практичні аспекти дослідження щодо застосування нутріцевтиків курчатам-бройлерам [3]. Однак саме комплексного вирішення проблеми організації виробництва органічної курятини не знайдено.

Органічне сільське господарство – виробнича система, яка покращує біологічне різноманіття екосистеми, зберігає родючість ґрунту, захищає здоров'я людини, і, беручи до уваги місцеві умови і спираючись на екологічні цикли, не використовує компоненти, здатні принести шкоду навколишньому середовищу. Органік – це ціла філософія із збереження навколишнього середовища, гуманного поводження з тваринами і охорони здоров'я дітей та дорослих в гармонії із природою (без ГМО, пестицидів, антибіотиків, стимуляторів росту тощо) [4].

Виробництво органічної продукції досить складний процес, що потребує чіткого настрою на курс виробництва здорової їжі та значних фінансових вкладень. З першого погляду таке виробництво може здатись легким: наші бабусі вирощували рослини і тварини без хімії. Органічне землекористування поєднує в собі традиційні методи ведення господарства, інноваційні технології та сучасні науково-технічні розробки, які позитивно позначаються на виробничих процесах та стані навколишнього середовища і забезпечують тісний взаємозв'язок між усіма формами життя, що входять до даної системи, підтримують і забезпечують їх розвиток [5].

Однак в умовах глобалізації досить складно знайти дійсно чисті землі, віддалені від

промислових зон, автомобільних трас та полів, що обробляються традиційними препаратами, відмовитись від пестицидів і гербіцидів – це тільки пів справи. Треба ще відновити симбіотичний біоценоз у ґрунті, в належному обсязі. Без цього сертифікація не можлива [6, 7].

Для того щоб виростити органічних тварин треба закупити чи виростити органічні корми. А оскільки виробників такої продукції, поки що, в Україні небагато – виникають значні затрати з доставки таких кормів з одного регіону в інший, до того ж і вартість останніх звичайно вища за традиційну продукцію. У зарубіжних країнах налагодженим є продаж повнораціонних збалансованих органічних комбикормів для птиці [8]. На ринку України досі такого немає. Для їх виготовлення комбикормовий завод повинен не тільки закупити органічні інгредієнти із сертифікатом, а й має пройти органічну сертифікацію всієї лінії. Деякі заводи вже працюють в цьому напрямку.

Мета. Визначити реальні проблеми органічних господарств за вирощування м'ясної птиці.

Методи. Дослідження проводились в Коростишівському районі Житомирської області, с. Єлизаветівка у фермерському господарстві «Дача», що має статус органічного, сертифіковані землі. Для проведення дослідів використовувались курчата-бройлери кросу Кобб-500. Для органічного утримання курчат у господарстві було спеціально збудовано дерев'яні будиночки з локальним обігрівом, вентиляцією та окремими вигульними майданчиками з ніпельною системою напування, що вкриті рослинністю. У приміщенні досліджували санітарно-гігієнічні показники мікроклімату (температура, вологість, мікробна забрудненість та швидкість руху повітря) та зоотехнічні показники (прирости живої ваги та збереженість курчат). Щоденне вимірювання температури та вологості здійснювали за допомогою гігрометра психрометричного, швидкість руху повітря вимірювали електронним приладом Kestrel 3000.

Проби повітря для мікробіологічного дослідження відбирали методом седиментації на чашки Петрі з МПА досліджували у сертифікованій лабораторії. Щільність посадки та фронт годівлі відповідали нормативним для органічного вирощування м'ясної птиці.

Результати досліджень. Сучасні високоінтенсивні кроси м'ясної птиці запрограмовані на генетичному рівні на швидкий ріст і набір товарної маси. Разом з тим вони є дуже чутливими до різноманітних стрес-факторів і дуже сприйнятливими до захворювань інфекційного та бактеріального походження. Крім того є необхідність вакцинації птиці, що створює додаткове навантаження на імунітет.

На сучасних птахофабриках належні умови мікроклімату для цієї ніжної птиці створюються за допомогою комп'ютерного керування та регулювання автоматики. Ринок обладнання для пташників заповнений новітніми розробками як для невеликих господарств так і для агрохолдингів з максимальною автоматизацією всіх процесів вирощування птиці для мінімізації впливу людського фактору.

Однак навіть такі «тепличні» умови не звільняють виробників від застосування антибіотиків, які навіть у профілактичних дозах працюють як стимулятори росту, кокцидіостатиків, ферментів та інших кормових добавок, напри-

клад для інактивації мікотоксинів (досить часто корми для тварин є ураженими мікотоксинами через низьку якість сировини)[3].

Всі ці речовини в органічному м'ясному птахівництві є суворо забороненими. А автоматизовані кліматичні системи не працюватимуть, через те що птиця постійно повинна мати доступ до вигульних майданчиків.

З метою запобігання використанню інтенсивних методів вирощування вузькоспеціалізовані м'ясні кроси курчат дозволені до вирощування органічним законодавством лише на перехідному періоді господарювання. Перевага віддається породам, що повільно ростуть. У країнах ЄС такими є напівінтенсивні породи: ISA-JA-957, ISA-JA-757, ISA-JA-RED;ROSSROWAN, ROSS-308; COBB-SAS-150. Якщо ж останні не використовуються – встановлюється мінімальний вік птиці при забої: для курчат – 81 день.

Органічне вирощування курчат передбачає, що не менше 1/3 життя птиця повинна мати доступ до відкритих вигульних майданчиків, що є надзвичайно важливим з точки зору добробуту тварин, задоволення їх фізіологічних і поведінкових потреб (смикати траву, полювати комах, порпатися в землі тощо). Однак це значно ускладнює нормування необхідного мікроклімату для тварин.

Рис. 1. Вигульні майданчики

Рис. 2. Вимірювання параметрів мікроклімату у приміщенні під брудером

Одним з найскладніших питань для органічних фермерів є охолодження птиці під час спеки.

Освітленість пташників використовувалась у перші три тижні життя птиці за допомогою інфрачервоних ламп обігріву. Після досягнення нею місячного віку, за достатньої температури зовнішнього середовища ні вдень, ні вночі освітлення не вмикали (за виключенням холодних періодів).

Відомо, що надмірний мікробний тиск у пташниках створює умови для

погіршення стану неспецифічних захисних сил організму птахів і зниження їх продуктивності.

Після посадки курчат, на першу добу експерименту, загальне число бактерійних клітин у повітрі всіх відділень приміщення було однаковим і складало $130,00 \pm 12,00$ колоній в 1 м^3 . Наприкінці досліду кількість мікроорганізмів у повітрі зросла в десятки разів (табл. 2).

Однак, внаслідок особливості проведення досліду в умовах органічного господарства, зокрема те, що птиця більшість часу проводила на вигульних майданчиках, концентрація повітрі патогенних і умовно-патогенних мікроорганізмів у повітрі була значно нижчою, ніж в умовах лабораторного досліду та на птахофабриці.

Проведені нами раніше дослідження мікробного фону повітря на птахофабриці та в лабораторії дозволяють порівняти отримані значення. Відповідно до «Ветеринарно-санітарних правил для птаховиробничих підприємств і вимог до їх проектування», гранично допустимими концентраціями мікроорганізмів у 1 м^3 повітря приміщень для вирощування молодяку птиці на підлозі – 200 тис. мікробних тіл; для утримання дорослої птиці на підлозі – 500 тис. мікробних тіл в 1 м^3 .

В умовах лабораторного досліду мікрофлора повітря у приміщенні з пти-

1. Санітарно-гігієнічні показники повітря пташника

Період, доба	Температура під брудером, °С	Температура приміщення, °С	Відносна вологість, %	Атмосферний тиск, мм. рт. ст.	Освітленість у приміщенні, лк	Швидкість руху повітря, м/с
1–10	$33,0 \pm 2,5$	$28,0 \pm 1,5$	$75,0 \pm 1,2$	$746,0 \pm 2,2$	$25,0 \pm 2,5$ цїлодобово	0,5–2,0
11–20	$31,0 \pm 2,0$	$27,0 \pm 6,0$	$70,0 \pm 1,4$	$738,0 \pm 1,5$	$10,0 \pm 2,3$ цїлодобово	0,5–2,0
21–30	$32,0 \pm 4,3$	$32,0 \pm 4,3$	$61,0 \pm 3,4$	$736,0 \pm 1,9$	$10,0 \pm 1,5$ ввечері	0,5–2,0
31–42	$29,0 \pm 5,1$	$29,0 \pm 5,1$	$65,0 \pm 2,5$	$735,0 \pm 1,8$	$10,0 \pm 1,0$ ввечері	0,5–2,0

Рис. 3. Відбір проб повітря у птахівничому приміщенні

цею була в межах норми. Однак в умовах птахофабрики загальне мікробне число повітря птахівничого приміщення не відповідало санітарно-гігієнічним нормам. На 40 день кількість мікроорганізмів в м³ повітря була вже близько 900 тис.

За органічного вирощування курчат повітря було дуже чистим, порівняно з лабораторним і виробничим дослідом.

Пояснити це можна постійним провітрюванням та інсоляцією через відкриті двері (птиця може заходити і виходити з приміщення за бажанням). Крім того курчата, що утримуються на вигулі – більш спокійні, не бігають здіймаючи куряву. За вигульного утримання птиці у

працівників є можливість прибрати забруднену підстилку із пташника, цим досягається зменшення ризику зараження кокцидіозом тварин і зменшення пилового та мікробного забруднення повітря.

Курчата на вигулі звикають до людини, що їх годує, і навіть піддаються дресируванню (реакція на дзвіночок перед годівлею, надалі цей рефлекс можна використовувати для швидкого зганяння птиці до приміщення під час дощу тощо)

Проведеними дослідженнями встановлено, що курчата-бройлери (зокрема Кобб 500) є дуже чутливими до стресів, різного генезу, а за органічного вирощування неможливо забезпечити ряд факторів, які є критичними для вирощування курчат-бройлерів:

1. Складно вберегти молодняк від перегрівів під час спеки, від переохолодження, дощу, роси тощо.

2. Неможливо на 100 % виключити можливість проникнення гризунів, комах, птахів та інших переносників інвазійних та інфекційних захворювань.

3. Використання традиційних схем знищення гризунів є також забороненим. Дозволеним родентицидом є зерно, оброблене біологічним препаратом, що зара-

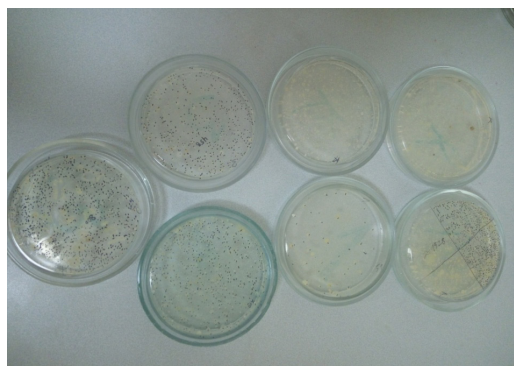

Рис. 4. Ріст колоній, висіяних із повітря пташника на МПА

2. Показники бактеріальної забрудненості повітря пташників, мікробних тіл в 1 м³, M ± m, n = 4

Доба досліджу	Дослід за органічного виробництва	Лабораторний дослід	Птахофабрика
1	130,00 ± 16,40	140,00 ± 12,40	1540 ± 1038,17
10	180,00 ± 25,00	900,00 ± 75,00	22000 ± 1627,50
20	288,00 ± 75,10	2880,00 ± 215,10	95000 ± 4991,20
30	430,60 ± 321,80	6309,60 ± 321,80	360000 ± 9526,00
40	773,60 ± 976,40	10283,60 ± 976,00	870000 ± 20300,00

жає гризунів *Salmonella enteritidis* var *Issatchenko*. Нажаль, є непоодинокі повідомлення про те, що штами мікроорганізмів здатні мутувати і спричиняти як загибель тварин, так і хронічне сальмонелозноносійство, що є значним фактором затримки в рості тварин, зниження їх продуктивності.

4. Щодо основних показників мікроклімату, таких як температура, вологість, пилове та мікробне забруднення повітря, то вони стають тим відчутнішими, чим більша кількість птиці утримується у приміщенні. Органічний стандарт дозволяє утримувати не більше 4800 курчат в одному пташнику. Рекомендації щодо вентиляції, кратності повітрообміну, температурного режиму за органічного вирощування птиці відсутні. Зрозуміло, що це пов'язано, перш за все, з тим, що птиця переважно знаходиться на вигульних майданчиках, однак, коли курчата знаходяться у приміщенні (вночі, під час дощу тощо) нехтування вимогами до санітарно-гігієнічних норм призводить до різноманітних захворювань.

Гарною санітарно-гігієнічною практикою, що була випробувана на експериментальному майданчику з органічного вирощування курчат-бройлерів (ФГ «Дача») стало застосування комбінованого обігріву добових курчат-бройлерів. Використовувались брудери з інфрачервоними лампами з регулятором та теплі

підлоги (електрокилимки), температура яких також регулювалась у залежності від потреби. Вони досить швидко нагріваються і охолоджуються. Відомо, що в перші дні життя курчат дуже важливим для їх подальшої продуктивності є повне розсмоктування жовткового мішка. А теплі підлоги сприяють цьому, прогріваючи черево курчат.

5. Вакцинація дозволена за дотримання всіх ветеринарно-санітарних вимог, однак, це додаткове навантаження на імунну систему організму. Натомість, у країнах ЄС дозволена не лише традиційна схема вакцинацій проти інфекційних хвороб, а ще й від простіших (еймерія) та бактеріальних хвороб (наприклад вакцина від *Clostridium perfringens*). Для боротьби із сальмонельозом є досвід використання бактеріофагу.

Рис. 5. Система обігріву курчат-бройлерів за органічного вирощування, ФГ «Дача»

6. Окремим розділом, що потребує подальших поглиблених досліджень є годівля птиці. Конверсію корму та його засвоюваність практично неможливо прослідкувати, оскільки птиця має знаходитись на вигулї, а не сидїти у клітцї. Однак можна із впевненістю сказати, що кормів птиця споживає значно менше, ніж це декларує настанова з вирощування даного кросу. Як наслідок і приростів таких значних немає.

Курчата постійно рухаються, часто досить інтенсивно, полюючи на комах, щипають травичку, а не сидять біля годівниці та їдять знічев'я.

Конкретних вказівок чи настанов щодо годівлі птиці (складу раціону, енергетичної цінності та поживності) за органічного виробництва в Україні немає. Фермери годують несучку перебитим зерном кукурудзи та пшениці. Однак такий раціон не влаштує м'ясну птицю.

На нашу думку, раціон за енергетичною цінністю та білковим складом має відповідати видовій потребі конкретної породи курей, або навіть перевищувати її у зв'язку з тим, що птиця за добу споживає меншу кількість корму. Для цього будуть проводитися подальші дослідження.

Дослідження ж американських вчених щодо м'ясної органічної птиці показали, що раціон слід нормувати за поживністю і білком, а обмежувати для того, щоб птиця не набрала зайвої ваги, не досягнувши фізіологічної зрілості. Набір живої ваги має відбуватись поступово. Тоді до кінця періоду вирощування не почнуться проблеми з кінцівками (птиця часто «падає на ноги» – розвиваються артрити та артрози), серцево-судинною системою тощо. Однак всі аспекти нормованої збалансованої годівлі мають аналізуватися та розроблятися у відповідності до конкретної породи чи виду птиці.

Однак крім неможливості придбати сертифіковані збалансовані комбікорми фермери на сьогодні зіткнулися із проблемою придбання навіть деяких необхідних елементів кормів, замінити які чимось у раціоні досить складно. Органічна соя та кукурудза майже 100 % експортуються в інші країни. Те, що залишається в Україні – не пройшло перевірку за євростандартами на кордоні до ЄС найчастіше через вміст ГМО.

Висновки і перспективи. Всі вищепераховані фактори істотно впливають на збереженість курчат, яка в реальних умовах господарств навіть нижча ніж прогнозується вченими. Все це можна було б назвати природнім відбором, до якого виробники органічної продукції в цілому готові, однак, на додачу отримуємо від органічно вирощених курчат-бройлерів наднизьку продуктивність, оскільки живу масу 2,0-2,3 кг курка може досягти лише через 6-7 місяців.

Нажаль, на сьогоднішній день, заброн у органічному виробництві є багато (чіткого переліку заборонених речовин у доступі для загалу немає), деякі з них впливають у міру проходження сертифікації, а рекомендації відсутні взагалі.

Розвиток органічного сільського господарства у світі базується на сформованих принципах, які визнані у світі в якості основних для проведення сертифікації. Отже, наука в Україні має взяти на себе розробку рекомендацій з утримання, годівлі, профілактики хвороб м'ясної птиці. Щодо використання високопродуктивних кросів м'ясної птиці (курчат-бройлерів), то для органічного виробництва це є недоцільним. Перевага віддається повільно ростучим породам курей м'ясо-яєчного напряму продуктивності.

Лише за умови переходу на інноваційну модель розвитку підприємств тваринницької галузі, конструювання нових раціонів на основі природних складових рослинного походження і нутріцевтиків,

використання фітогеніків на заміну антибіотиків, антисептиків, антипаразитарних та антигрибкових засобів, дезінфек-

тантів, декзінсектантів можливе виробництво цінної органічної продукції, яку вживати безпечно і корисно.

Література

1. Чудовська В. А. Фактори формування вітчизняного ринку органічної сільськогосподарської продукції / В. А. Чудовська // *АгроСвіт*. – 2012. – № 18. – С. 40–44.
2. Кошцаев, А. Г. Здоровье животных – основной фактор эффективного животноводства / А. Г. Кошцаев, В. В. Усенко, А. В. Лихоман // *Политематический сетевой электронный научный журнал Кубанского государственного аграрного университета*. – Краснодар, 2014. – № 99. – С.201-210.
3. Кучерук М. Д. Мікроендоекологія кишечника тварин. Нутріцевтики. / М. Д. Кучерук, Д. А. Засєкін. – К.: ТОВ «НВП Інтерсервіс», 2013 – 344 с.
4. Willer H. The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends / H. Willer, J. Lernoud. – FiBL, IFOAM, 2017. – 340 p.
5. Опара Т. Органическое земледелие как необходимый этап при производстве качественной и экологически безопасной продукции в Украине / Т. Опара, О. Мороз // *Górnictwo i geologia*. – 2011. – Т.6. – Zeszyt 1. – S. 179–188.
6. Органическое сельское хозяйство и биологизация земледелия в России выходят в свет [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://issek.hse.ru/press/204004104.html>.
7. Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» від 03.09.2013 № 425-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/425-18>
8. Rousset S. Voluntary environmental and organics tandards in agriculture [Electronic source] / Sylvain Rousset, Koen Deconinck, Hyunchul Jeong and Martinvon Lampe // *OECD Food, Agriculture and Fisheries Papers*. – 2015. – № 86. – Modeofaccess : <http://www.oecd.org>

References

1. Chudovska V. A. (2012). Faktory formuvannia vitchyznianoho rynku orhanichnoi silskohospodarskoi produktsii [Factors for the formation of the domestic market of organic agricultural products]. *Ahro Svit*, 18, 40–44.
2. Koshchaev A.H., Usenko V.V., Lykhoman A.V. (2014) Zdorove zhyvotnyikh – osnovnoi faktor efektyvnoho zhyvotnovodstva [Animal health is a key factor in effective livestock production]. *Polytematycheskyi setevyi elektronnyii nauchnyii zhurnal Kubanskoho hosudarstvennoho ahrarnoho unyversyteta. (Krasnodar)* 99, 201-210.
3. Kucheruk M.D., Zasiakin D.A. (2013). Mikroendoekolohiia kyshechnyka tvaryn. Nutritsevytyk. [Mikroflora intestines of animals. Nutricevtics], *Interservis*, 344.
4. Willer H., Lernoud J. (2017) The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends. *FiBL, IFOAM*, 340 p.
5. Opara T. (2011) Organicheskoe zemledelie kak neobhodimyy etap pri proizvodstve kachestvennoy i ekologicheski bezopasnoy produktsii v Ukraine [Organic farming as a necessary stage in the production of high-quality and environmentally safe products in Ukraine]. *Górnictwo i geologia*. 6(1),179–188.
6. Organicheskoe selskoe hozyaystvo i biologizatsiya zemledeliya v Rossii vyihodyat v svet [Organic agriculture and the biology of agriculture in Russia are published]. Available at: <https://issek.hse.ru/press/204004104.html>.
7. The Law of Ukraine "On the Production and Circulation of Organic Agricultural Products and Raw Materials" from 03.09.2013 № 425-VII Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/425-18>
8. Rousset S. Deconinck K. Jeong H., Lampe M. (2015) Voluntary environmental and organics tandards in agriculture [Electronic resource] *OECD Food, Agriculture and Fisheries Papers*. 86. Available at: <http://www.oecd.org>

SUMMARY

M. D. Kucheruk, D. A. Zasekin, R. O. Dymko, O. A. Shcherbyna. Sanitary and hygienic conditions for good productivity of organic poultry/ Biological Resources and Nature Management. – 2017. – 9, №5–6. – P.116–124.

The article provides an analytical review of the state of modern organic production in Ukraine, in particular the cultivation of poultry meat production direction. The necessity of conservation of biological diversity of ecosystems, soil fertility and the environment in general, human health protection was emphasized. The results of experiments on chicken-broilers Cobb-500 cross in the conditions of certified organic farm "Dacha" are presented. The emphasis is placed on the value of microclimate parameters for the preservation of chickens and productivity. The condition of microbial air pollution in poultryhouses for the organic and intensive production of chicken is comparatively, as well as under the conditions of a laboratory experiment under conditions of vibration of NUBiP of Ukraine. The main problems encountered by producers of organic products (insufficient forage, lack of clear guidelines and recommendations for the development of poultry and the list of permitted prophylactic products, significant logistics costs, lack of consumer awareness and, consequently, insufficient demand), and the ways of their solution are outlined. It is grounded that it is inappropriate to use high-intensity cross breeds for organic production. The importance of complying with all the requirements of organic legislation for the production of poultry for the purpose of obtaining clean and safe products has been determined.

Keywords: organic production, poultry farming, sanitation

АННОТАЦІЯ

М. Д. Кучерук, Д. А. Засєкін, Р. А. Димко, А. А. Щербина. Санітарно-гігієнічні умови содержания птици при органічному вирощуванні як фактор продуктивності/ Біоресурси і природодопомогання. – 2017. – 9, №5–6. – С.116–124.

В статті приведено аналітичний огляд стану сучасного органічного виробництва в Україні, в частині вирощування птици м'ясного напрямку продуктивності. Підкреслена необхідність збереження біологічного різноманіття екосистем, плідності ґрунту та навколишнього середовища в цілому, захисту здоров'я людини. Представлені результати експериментів на цыплятах-бройлерах кросса Кобб-500 в умовах сертифікованого органічного фермерського господарства «Дача». Акцентовано увагу на значенні параметрів мікроклімату для збереження цыплят та отримання продукції. Проведено порівняння стану мікробіоного забруднення повітря птичників при органічному та інтенсивному виробництві курятини, а також при лабораторному експерименті в умовах вібрації НУБіП України. Дані основні проблеми, з якими стикаються виробники органічної продукції (недостатня кормова база, відсутність чітких правил та рекомендацій по вирощуванню птици та перелік дозволених профілактичних засобів, значительні логістичні витрати, недостатня освідженість споживачів та тому недостатній попит) та наведені шляхи їх вирішення. Обґрунтовано нецелесобразність використання для органічного виробництва високоінтенсивних кроссів птици. Визначено важливість дотримання всіх вимог органічного законодавства при вирощуванні м'ясної птици для отримання чистої та безпечної продукції.

Ключові слова: органічне виробництво, птицеводство, санітарія